

Aplikace práva

Miloš Večeřa Právní nauka I

• Realizace x aplikace práva

Realizace práva

- Chování v souladu s právem (často stereotypní, automatizované);
- Výkon práva či povinnosti (intencionální);
- Aplikace práva.

Aplikace práva

1. Aplikaci práva v **širším smyslu** – jakékoliv užití práva;
2. Aplikaci práva v **užším smyslu** - provádějí státní orgány, výsledkem je *individuální právní akt*.

Proces aplikace práva

Soudy, správní orgány, jiné orgány veřejné moci rozhodují:

- Spory;
- O vině a trestu;
- Jiné právní věci.

Zjišťování podmínek řízení

- Pravomoc (oprávnění k rozhodnutí určitého typu právních věcí, zhruba kompetence = souhrn svěřených pravomocí);
- Příslušnost (věcná, místní (územní), funkční).

Zahájení řízení

- Na návrh (dispoziční zásada);
- Ex officio (tzv. ex offo - z úřední povinnosti, vlastního podnětu - zásada oficiality).

Druhy procesů aplikace práva

1. Občanské soudní řízení (OSŘ)

Sporná x nesporná řízení.

Rozlišujeme řízení: nalézací, odvolací, dovolací a exekuční.

2. Trestní řízení (TŘ)

Zahajuje se z úřední povinnosti. Stádia:

- přípravné trestní řízení – provádí policie: obvinění a shromažďování důkazních prostředků,
- sestavení obžaloby – provádí státní zástupce,
- rozhodování soudu – hlavní líčení
- odvolací řízení a popř. i řízení o dovolání,
- exekuce (v případě odsouzení).

3. Správní řízení (stavební řízení, přijetí ke studiu aj.),

4. Další typy řízení (před ÚS, exekuční, soudní řízení správní aj.).

Tri stadia procesu aplikace prava

1. etapa: Zjišťování skutkového stavu

- proces dokazování, důkazní prostředky;
- zásada volného hodnocení důkazů x vázané dokazování;
- domněnky a fikce;
- nedokazuje se právo (Iura novit curia), notoriety, skutečnosti soudu známé;
- zásada materiální pravdy x zásada formální pravdy;
- důkazy usvědčující x ospravedlňující; zákonné x nezákonné; přímé x nepřímé.

Trestní řízení – presumpce nevinny, důkazy nad vší pochybnost, zásada oficiality a legality.

Civilní řízení – zásada projednací, unést důkazní břemeno, soud je vázán návrhy stran.

Správní řízení – důraz na objektivní pravdu, písemný charakter, postup ex officio. Pravda materiální x formální

• 2. etapa: Řešení otázek právních

Zásada *denegatio iustitiae*

Situace:

1. Soudce nalezne příslušnou právní normu (je platná a účinná, autentický text, nerozporná s jinou PN);

2. Řešení kolize norem:

- Lex superior derogat legi inferiori;
- Lex posterior derogat legi priori;
- Lex specialis derogat legi generali.

Soudce je vázán zákonem a mezinárodní smlouvou, přednost práva EU.

3. Nenalezena příslušná právní norma – problém mezer v zákoně (právu), analogie legis, analogie iuris, uvážení.

3. etapa: Rozhodnutí ve věci

Vydání individuálního právního aktu

Presumpce správnosti IPA

Individuální právní akt má pravidelně tyto předepsané náležitosti:

- a) **záhlaví** - kde je specifikováno, který orgán a v jaké věci rozhodl,
- b) **výrok** (enunciát) - představuje vlastní rozhodnutí, individuální normu,
- c) **odůvodnění** - přesvědčivě zdůvodňuje právně i skutkově důvody rozhodnutí,
- d) **poučení** o opravných prostředcích.

Individuální právní akt

- Výsledek aplikace práva v určitém procesu (občanském, trestním, správním, řízení před ÚS atd.).
- Ne všechny výstupy činnosti státních orgánů jsou IPA (vyjádření, osvědčení, sdělení, přípisy, dopisy apod.).

Závaznost IPA

- je individuální - *inter partes* (tj. mezi účastníky řízení),
- působí i *erga omnes* (tj. vůči všem ostatním, nezúčastněným, např. statusová rozhodnutí či rozhodnutí o vině a trestu za trestný čin, vykonatelná rozhodnutí ÚS jsou závazná pro všechny orgány a osoby - čl. 89/2 Ústavy).

Druhy individuálních právních aktů

Dle způsobujících účinků:

- **Konstitutivní IPA** – působí od účinnosti IPA do budoucna (*ex nunc*), mají hmotné i procesní účinky;
- **Deklaratorní IPA** – pouze deklaruje již existující stav, působí od vzniku právního vztahu (*ex tunc*), jen procesní důsledky.
- **Osvědčení** (např. občanský, řidičský nebo technický průkaz) nejsou IPA, mají ale charakter veřejné listiny.

Dle podstaty rozhodnutí:

- **Meritorní IPA** - rozhodnutí ve věci samé (o meritu věci)
- **Nemeritorní** (procesní) - upravuje pouze samotné řízení.

Modality individuálního právního aktu

Účinnost - schopnost vyvolat zamýšlené následky, presumpce správnosti, až na nicotné IPA.

Řádný opravný prostředek má účinky:

- devolutivní - přesun rozhodnutí na vyšší instanci,
- suspenzivní - odklad jeho závaznosti.

Právní moc – nezměnitelnost řádnými opravnými prostředky, **formální stránka** = nezměnitelnost, **materiální stránka** = závaznost.

Vykonatelnost - moment skutečné realizace IPA, okamžik, od něhož lze přistoupit k vynucení povinnosti. Je možné požádat soud o předběžnou vykonatelnost nebo její odklad.

Opravné prostředky

Dle kritéria právní moci dělíme na:

- **řádné** (odvolání, stížnost, odpor, rozklad, námitky),
- **mimořádné** (dovolání, kasační stížnost, žaloba pro zmatečnost, stížnost pro porušení zákona),
- **ochrany lidských práv**:
 - ústavní stížnost (vyčerpání opravných prostředků),
 - stížnost k ESLP (vyčerpání všech vnitrostátních),
 - podání veřejnému ochránci práv.

Soustavy opravného řízení

- **Apelace** - přezkoumání jak po stránce skutkové, tak i právní, a podle výsledku napadené rozhodnutí potvrdí, změní nebo zruší.
- **Kasace** - přezkoumání pouze po stránce právní. Vychází přitom ze skutečností a důkazů, které byly již dříve uplatněny. Zjistí-li vady, zruší rozhodnutí v napadené části a věc vrátí nižší instanci k novému rozhodnutí.
- **Revize** jako u kasace přezkoumá pouze po stránce právní, avšak rozsah přezkoumání je širší, než byl navrhnut. Zjistí-li vady, zruší rozhodnutí a buď vrátí věc nižší instanci k dalšímu řízení a k novému rozhodnutí, nebo sám vydá nové rozhodnutí.

Překážky řízení

Res iudicata – překážka věci pravomocně rozhodnuté. Nelze o ní znovu jednat (ne bis in idem).

Překážka litispendence - překážka zahájeného řízení. Znamená to, že jakmile bylo v dané věci započato řízení, není možné zahájit totéž řízení např. u jiného soudu.

Děkuji za pozornost